

ПОШИРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЛЬЩІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сучасні міграційні процеси, пов'язані з агресією Росії проти України, призвели до істотного збільшення українського населення в країнах Європейського Союзу, зокрема в Польщі. За даними Управління у справах іноземців Польщі, станом на початок 2024 року в країні офіційно перебуває понад 1,5 мільйона українських громадян, з яких значна частина – це жінки з дітьми [5].

У цьому контексті питання функціонування та поширення української мови набуває особливого значення. Мовна підтримка мігрантів не лише сприяє збереженню їхньої культурної ідентичності, але й відіграє ключову роль у соціальній адаптації, розвитку міжкультурного діалогу, запобіганні мовній асиміляції.

Питання мовної інклюзії мігрантів розглядаються як у вітчизняній, так і в польській науці. Зокрема, Л. Масенко вказує, що збереження мови в діаспорі залежить від рівня організованості громади та державної підтримки як приймаючої, так і рідної країни [3]. Польські дослідники Броняк та Бжозовський аналізують роль мовного середовища у формуванні нових моделей міграційної інтеграції та лінгвістичного ландшафту міст [1; 2]. О. Сербенська звертає увагу на виклики, з якими стикаються україномовні мігранти в чужомовному середовищі, зокрема — на поступове звуження сфери вживання української мови серед дітей шкільного віку, які швидко переходять на польську в повсякденному спілкуванні [4]. Проте, попри зростання наукового інтересу до проблеми, досі недостатньо проаналізована практика реалізації мовної політики на місцевому рівні, зокрема в освітніх закладах, у сфері медіа та публічних сервісів.

Мета дослідження – окреслити головні тенденції поширення української мови в Польщі, виявити чинники, що сприяють або перешкоджають цьому

процесу, а також визначити шляхи підтримки україномовної ідентичності мігрантів.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

- проаналізувати соціолінгвістичний стан української мови в Польщі;
- виявити політичні, освітні та медійні інструменти поширення української мови;
- охарактеризувати труднощі та перспективи мовної адаптації українців у польському суспільстві.

Українська мова в Польщі функціонує в кількох основних сферах: освіта, медіа, соціальні служби, культура та релігійне життя. Кожна з цих сфер має як досягнення, так і виклики.

Міністерство освіти і науки Польщі запровадило механізми підтримки українських учнів через надання підготовчих класів, уроків рідної мови та культурної інтеграції. Водночас наявні суттєві проблеми: нестача фахівців, які можуть викладати українську, обмежена кількість навчальних матеріалів, неготовність деяких шкіл до роботи в багатомовному середовищі [5].

У відповідь на запит батьків та українських організацій, у Варшаві, Кракові, Вроцлаві та інших містах з'явилися суботні школи, що підтримуються українськими громадами, де діти можуть вивчати мову, історію та літературу України. Проте ці школи часто існують на волонтерських засадах і потребують фінансування.

Відбулися зміни в медіа та публічному просторі. У 2022–2024 рр. зросла кількість україномовних медіа в Польщі. Прикладом є україномовна редакція державного інформаційного агентства Polska Agencja Prasowa (PAP), медіаплатформа Ukraina.pl, а також локальні ініціативи, як-от Nasze Słowo. Крім того, польські телеканали та інтернет-ресурси часто дублюють новини українською, аби краще інформувати новоприбулих громадян [6].

У сфері державних сервісів поступово з'являється україномовне обслуговування, особливо в медичних установах, на вокзалах, у банках і міграційних службах. Проте воно поки що носить фрагментарний характер і залежить від локальних ініціатив, а не централізованої політики.

Розглядаючи культурні та релігійні ініціативи, зазначимо, що активно розвиваються україномовні культурні простори — театри, фестивалі, виставки, бібліотеки. Зокрема, «Український дім» у Варшаві проводить регулярні події українською мовою, сприяючи її збереженню та популяризації серед дітей і дорослих [6].

Українські греко-католицькі та православні парафії також виступають як осередки мовної підтримки, адже богослужіння проводяться українською мовою. Це сприяє збереженню традицій та єднає громади.

Процес мовної адаптації українських мігрантів у Польщі супроводжується як позитивними зрушеннями, так і значними труднощами. Основні проблеми мовної інтеграції можна умовно поділити на структурні, психологічні та міжкультурні бар'єри.

По-перше, структурні труднощі пов'язані з браком системної підтримки з боку державних інституцій. Незважаючи на поодинокі ініціативи (зокрема, видання брошур українською мовою, впровадження мовної допомоги у школах), відсутній загальнонаціональний підхід до мовного супроводу мігрантів [5]. Складність становить і нестача кваліфікованих перекладачів та вчителів української мови у польських закладах освіти, що унеможливорює систематичне збереження та розвиток мовної компетентності дітей мігрантів [3].

По-друге, існують психологічні бар'єри, пов'язані з мовною невпевненістю та соціальним тиском. Частина українців намагається швидко перейти на польську, сприймаючи її як шлях до кращої інтеграції, іноді навіть відмовляючись від вживання рідної мови в публічному просторі. Це може спричинити поступову мовну асиміляцію, особливо серед дітей, які відвідують польські школи [4].

По-третє, міжкультурні виклики проявляються у недостатньому розумінні польським суспільством мовної специфіки українців. Нерідко українська мова помилково асоціюється з російською, що призводить до непорозумінь у сфері обслуговування або при комунікації з органами влади. Це може викликати фрустрацію серед мігрантів та знижувати рівень довіри до місцевих інституцій [1].

Втім, існують і перспективи успішної мовної адаптації. По-перше, близькість української та польської мов з точки зору лексики й граматики суттєво полегшує процес вивчення польської без повної втрати рідної мови. По-друге, наявність багатомовних середовищ (у школах, на роботі, в громадських організаціях) створює умови для розвитку білінгвізму – природного вміння володіти обома мовами на високому рівні. Це особливо помітно серед молоді, яка вільно переходить з однієї мови на іншу залежно від контексту.

Дослідження Броняка показують, що успішна мовна адаптація відбувається в громадах, де розвинені україномовні освітні та культурні ініціативи, що створюють «мовне середовище підтримки» (language support environment) [1, с. 112].

Подолання мовних бар'єрів можливе за умови поєднання державної політики інтеграції, підтримки громадянського суспільства та особистої мотивації самих мігрантів до збереження рідної мови поряд із вивченням польської.

Отже, українська мова в Польщі переживає період активного поширення завдяки зростанню чисельності україномовної спільноти, соціальній відкритості польського суспільства та підтримці з боку окремих інституцій. Проте сталий розвиток цієї тенденції потребує:

- системної підтримки з боку української та польської держав;
- підготовки фахівців з української мови для роботи в освіті та соціальній сфері;
- розробки офіційної мовної політики інклюзії;
- формування стійкої україномовної медіаекосистеми.

У подальших дослідженнях доцільно зосередитися на емпіричних даних щодо мовної поведінки українців у Польщі, зокрема серед молоді, а також вивчати ефективність локальних ініціатив у збереженні рідної мови.

Список використаної літератури

1. Броняк А. *Ukraińska migracja a zmiany językowe w Polsce*. Warszawa : Instytut Spraw Publicznych, 2022. 144 s.

2. Brzozowski M. Rola mediów w adaptacji Ukraińców w Polsce. Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2023. 208 s.
3. Масенко Л. Мовна ситуація в Україні та українській діаспорі в Європі. Київ : Критика, 2021. 296 с.
4. Сербенська О. Українська мова як чинник ідентичності в діаспорі. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 228 с.
5. Міністерство освіти і науки Польщі (MEiN). Dzieci ukraińskie w polskim systemie edukacji – raport 2023. Warszawa : MEiN, 2023. 52 s.
6. Український дім у Варшаві. Стан україномовних ініціатив у Польщі [Електронний ресурс]. URL: <https://ukrainskidom.pl/ukrainian-language-in-poland/> (дата звернення: 10.04.2025).

Юрій Петрик,
доктор філософії в галузі історії, учитель історії,
Тернопільському ліцеї №21-спеціалізованій
мистецькій школі імені Ігоря Герети;
Тетяна Петрик,
магістр історії;
Руслан Галушка,
студент історичного факультету,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

**ГЕНЕАЛОГІЧНИЙ ЧИННИК У ФОРМУВАННІ
МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН: ДИНАСТИЧНІ ЗВ'ЯЗКИ У
КОНТЕКСТІ ДИПЛОМАТІЇ РУСИ-УКРАЇНИ ТА КОРОЛІВСТВА
ПОЛЬСЬКОГО У 1194–1199 РР.**

Історія міжнародних відносин у середньовічній Європі нерозривно пов'язана з історією династій, які не лише виконували політичні функції, а й становили основу для створення союзів, політичних шлюбів і дипломатичних стратегій. У випадку з Руссю-Україною (Руссю) та Королівством Польським, особливо в XI–XII ст., ці взаємини були сильно детерміновані завдяки генеалогії двох панівних родів – Київської династії (яку в літературі часто називають династією Рюриковичів) та династією П'ястів, контакти між якими відігравали фундаментальне значення для політичної стабільності обох держав. Особливо актуальними дослідження генеалогічних зв'язків є в сучасній європейській історіографії.